

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 823 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
Tojirova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umida	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdualilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevda Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O'zbekiston respublikasi budget jarayonida budgetlarning ochiqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINING O'RNI

Saparov Ismat Chorshanbiyevich

TISU Iqtisodiyot kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada milliy iqtisodiyotning asosiy ko'rsatkichlaridan kambag'allikni qisqartirish, ishsizlikni kamaytirish, bandlikni va aholi farovonligini oshirish masalalari, ushbu muammolarni yechishda tadbirkorlikning ahamiyati statistik tahlillar asosida tahlil etilib, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish orqali aholi farovonligiga erishish yuzasidan takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: kambag'allik, ishsizlik, bandlik, aholi farovonligi, tadbirkorlik faoliyati.

Abstract: The article analyzes the main indicators of the national economy on reducing poverty, reducing unemployment, increasing employment and well-being of the population, the importance of entrepreneurship in solving these problems based on statistical analysis, and provides proposals for achieving the well-being of the population through the development of entrepreneurial activity.

Key words: poverty, unemployment, employment, welfare of the population, entrepreneurial activity.

Аннотация: В статье анализируются основные показатели национальной экономики по вопросам сокращения бедности, сокращения безработицы, повышения занятости и благосостояния населения, значение предпринимательства в решении этих проблем на основе статистического анализа, даются предложения по достижению благосостояния населения путем развития предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: бедность, безработица, занятость, благосостояние населения, предпринимательская деятельность.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida milliy iqtisodiyotni taraqqiy etishi ko'p jihatdan kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligi darajasiga bog'liqligi rivojlangan davlatlar tajribasidan ma'lum. Aholi bandligini ta'minlashning bir qancha yo'nalishlari mavjud bo'lib, ulardan biri aholining o'zini o'zi ish bilan band qilishdan tajribasidir. Ushbu faoliyatning qulayligi o'ziga o'zi ish o'rnini ochib olgan shaxs, ya'ni tadbirkor hech kimga tobe bo'lmaydi, o'zini o'zi boshqaradi, ya'ni belgilangan maqsad asosida reja tuzadi va uni o'zi ijro qiladi. Shu bilan birgalikda, daromad olishni ko'paytirish uchun o'z faoliyatini kengaytira va boshqalarni ham ish bilan ta'minlasa, mamlakat milliy iqtisodiyotidagi ishsizlik va kambag'allikni qisqartiradi, aholi farovonligini oshiradi. Ushbu masala O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yilning 8-iyunida qabul qilingan "Tadbirkorlik faoliyati va o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solishni soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4742-sonli¹ qarorida ko'rsatib o'tilganligi ham ushbu masalaning mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy hayotimizdagi ahamiyati ayniqsa so'ngi yillarda yuqori ekanligini ko'rsatmoqda. Shuningdek, 2023-yil 12-iyunda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kambag'allikni qisqartirishda tadbirkorlik subyektlari bilan o'zaro manfaatli hamkorlik o'rnatishga qaratilgan chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-93-sonli² Farmoni e'lon qilindi. Ushbu qaror va farmonlardan ko'rinib turibdiki, mazkur sohani rivojlantirish mamlakatimiz iqtisodiy-ijtimoiy hayotida muhim ahamiyat kasb etadigan obyektiv zaruriyatga aylanmoqda. Bu holat mazkur mavzuning dolzarbligini ham belgilaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Aholining bandligini ta'minlashga va daromadlarini oshirishga ta'sir etuvchi omillar, o'zini o'zi band qilishning ahamiyati borasida bir qancha xorijiy olimlar ilmiy izlanishlar olib borishgan, jumladan D.M.Keyns

1 <https://lex.uz/ru/docs/-4849607>

2 <https://lex.uz/ru/docs/-6493069>

[1], J.Schumpeter [2], V.Oyken [3], E.Devid [4], L.Debra [4], L.Abalkin [5], B.Petrov [5], A.Ivanov [5], kabilar bo'lsa, mamlakatimiz olimlaridan ushbu yo'nalishda Q.Abduraxmanov [7], N.Xusanov [7], Sh.Xolmo'minov [8], R.Saidov [8], U.Gofurov [9] kabilar ham tadqiqot olib borganlar.

Jahon bankining[10] hisobotida tadbirkorlik va kichik biznesning kambag'allikni qisqartirish hamda bandlikni oshirishdagi roli keng qamrovda tahlil qilinadi. Mualliflar tadbirkorlik faoliyati yangi ish o'rinlari yaratish, daromad manbalarini diversifikatsiya qilish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish orqali kambag'allikni kamaytirishini empirik misollar bilan ko'rsatadilar. Hisobotda, xususan, rivojlanayotgan mamlakatlarda mikroredit, inkubatorlar va biznesni qo'llab-quvvatlash dasturlarining samaradorligi bo'yicha aniq ko'rsatkichlar keltiriladi.

Z.Acs va L.Szerb[11] tadqiqotida tadbirkorlik darajasi va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilinadi. Mualliflar mamlakatlarda biznesni boshlash ko'rsatkichlari yuqori bo'lganda, bandlik darajasi va o'rtacha daromad darajasining oshishi kuzatilishini empirik ma'lumotlar bilan tasdiqlaydilar. Ushbu maqola kambag'allikni kamaytirish uchun tadbirkorlik siyosatini shakllantirishda e'tibor berilishi lozim bo'lgan makroiqtisodiy omillarni aniqlaydi.

G.Nabi va F.Liñán[12] maktublari tadqiqotida talaba yoshlar orasida tadbirkorlik niyatlarini shakllantiruvchi omillar tahlil qilinadi. Ikkala mamlakat misolida ijtimoiy-iqtisodiy sharoit, ta'lim muassasalarining roli va hukumat dasturlarining samaradorligi o'rganiladi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ta'lim va treninglar kambag'allikni qisqartirishda, ayniqsa yoshlar bandligini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi.

B.Ergashev va A.Shukurov[13] O'zbekistonda tadbirkorlikning kambag'allikni qisqartirish va bandlikni ta'minlashdagi rolini mahalliy statistik ma'lumotlar asosida o'rganadilar. Tadqiqotda mikroredit dasturlari, oilaviy korxonalarni qo'llab-quvvatlash va innovatsion startaplarni rag'batlantirish choralari samaradorligi baholanadi. Mualliflar korxonalarning o'sishi va ish o'rinlari yaratish orqali aholi daromadlarini oshirishdagi aniq ijobiy natijalarni keltirib o'tadilar hamda siyosiy tavsiyalarni taqdim etadilar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Maqolada kambag'allikni qisqartirish, aholi bandligi va daromadlarini oshirishga oid yetakchi xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlarning tadqiqot natijalarini o'rganish hamda statistika ma'lumotlarini taqqoslash, iqtisodiy tahlil qilish kabi usullardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Iqtisodiy integratsiya tobora rivojlanib borayotgan XXI asrda barcha mamlakatlar oldida, birinchi navbatda milliy iqtisodiyot ravnaqini ta'minlash uchun asosiy masalalardan biri sifatida kambag'allikni qisqartirish, bandlikni va aholi farovonligini oshirish muammosi turibdi.

Kambag'allik – bu hayot uchun muhim bo'lgan, eng zarur minimal ehtiyojlarni qondira olmaydigan, ishga layoqatli bo'lib, o'zi xohlagan ishlarni davom ettirishi mumkin bo'lmagan shaxsdir. BMT ma'lumotlariga asosan 2023-yilda butun dunyoda 700 million kishi kambag'allikda kun ko'rishmoqda, bu ko'rsatkich 1990-yilda dunyo aholisining 36 foizini tashkil etgan [16]. Kambag'allikni qisqartirish uchun ishsizlik darajasini qisqartirishimiz, ya'ni bandlik darajasini oshirish orqali amalga oshiriladi.

Bandlik – bu aholining ish bilan ta'minlanishi va iqtisodiy faoliyatda ishtirok etishini anglatadi. Bandlik darajasi mamlakat iqtisodiyoti, ish o'rinlari miqdori, ta'lim va malaka darajasiga bog'liq. Ushbu ta'rifdan ko'rinib turibdiki, yangi ish o'rinlarining yaratilishi orqali iqtisodiyotda bandlikni oshirishga erishish mumkin. Qaysi faoliyat turlari orqali mamlakatimiz hududlarida bandlik masalasini hal etilayotgani 1-jadval ma'lumotlarida o'z ifodasini topgan. Ushbu ma'lumotda bandlikni ta'minlashdagi asosiy hissa kichik tadbirkorlik faoliyatiga to'g'ri kelganligi ushbu soha mohiyatini chuqurroq o'rganish va tahlil etish masalasini yuzaga keltirmoqda.

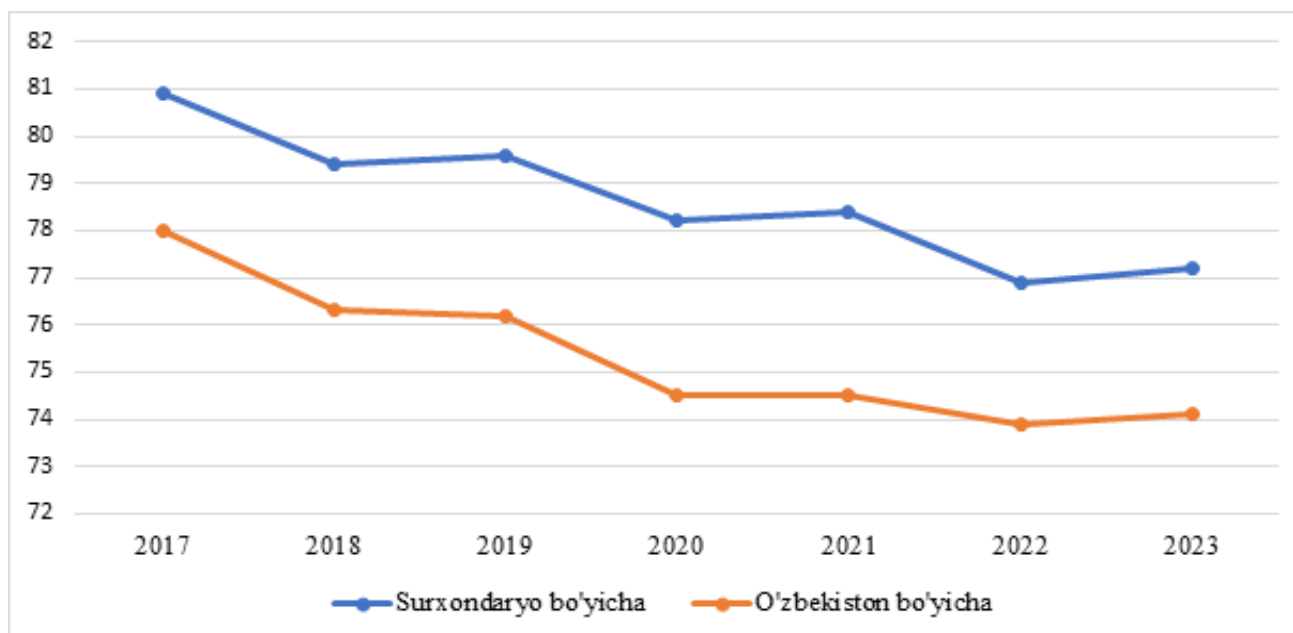
Davlatimiz qonunchiligi nuqtayi nazaridan - tadbirkorlik (tadbirkorlik faoliyati) - qonun hujjatlariga muvofiq daromad (foyda) olishga qaratilgan, yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan mahsulot ishlab chiqarish (ishlarni bajarish, xizmatlar ko'rsatish) yo'li bilan tavakkal qilib va o'z mulkiy javobgarligi ostida amalga oshiriladigan tashabbuskor faoliyat [17]. Sodaroq qilib tushuntirilganda esa tadbirkorlik bu foyda olishga qaratilgan faoliyat. Iqtisodiy nuqtayi nazaridan olib qaralganda tadbirkorlik faoliyati mulkiy javobgarlikni o'z zimmasiga olib, tavakkalchilik qilib, daromad oladi va ushbu daromadni yanada oshirish maqsadida, o'z biznesini kengaytirishga harakat qiladi, bozorni tovar va xizmatlar bilan to'yintirish orqali bozor barqarorligiga erishiladi, resurslar taqsimotida eng optimal variantni tanlaydi, eng muhimi aholi bandligi va farovonligini oshirish orqali faoliyat yuritayotgan hududlarda kambag'allikni qisqartirishga o'zining ijobiy ta'sirini ko'rsatadi (1-jadval).

1-jadval. Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi (foizda) [19].

Klassifikator	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
O'zbekiston Respublikasi	78	76,3	76,2	74,5	74,5	73,9	74,1
Qoraqalpog'iston Respublikasi	75,1	75,6	74,9	74,2	74,2	74,1	74,8
Andijon viloyati	84,2	81,7	82,1	80,8	80,7	80,2	81
Buxoro viloyati	78,5	76,5	76,1	74,9	74,2	74,3	74,3
Jizzax viloyati	80,9	79	79,7	78,4	78,8	77,3	77
Qashqadaryo viloyati	80	79	78,5	78,1	78,5	78,2	77,5
Navoiy viloyati	59,3	56,2	55	51,9	52,3	51,1	51,4
Namangan viloyati	83,5	83	82,8	81,6	82,2	81	80,6
Samarqand viloyati	84,5	83,1	82,8	81,7	81,5	80,9	81,3
Surxondaryo viloyati	80,9	79,4	79,6	78,2	78,4	76,9	77,2
Sirdaryo viloyati	78,8	77,4	76,4	74,5	74,4	72,9	72,4
Toshkent viloyati	75,1	73,2	72,8	70,8	69,8	70	70,3
Farg'ona viloyati	80,6	78,9	79,4	78,4	78,5	78,7	79,3
Xorazm viloyati	82,2	80,6	80,4	79,3	79,1	78,1	79,4
Toshkent shahri	56,7	53,1	53,7	49,7	50,2	50	49,7

Keltirilgan ushbu 1-jadvalda ko'rsatilgan so'nggi yetti yillik statistik ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, respublika miqyosida jami bandlikning yetmish foizidan ortig'ini aynan tadbirkorlik subyektlari tomonidan ta'minlanib turibdi. Mamlakatimiz poytaxti Toshkent shahridagina bandlikni ta'minlashdagi tadbirkorlikning ulushi boshqa hududlarga nisbatan ancha kam, ya'ni ellik foiz atrofida bo'lib, bu asosan ushbu hududda respublikamizdagi barcha sohalar boshqaruvini amalga oshiruvchi davlat administrativ muassasalari joylashganligi, ularda ishlovchi ishchilar salmog'i yuqori darajada ekanligi bilan izohlanadi. Shu bilan birgalikda qolgan viloyatlardan Toshkent shahri kabi keskin ajralib turgan Navoiy shahrida esa yirik sanoat korxonalari joylashganligi hamda viloyat aholisining soni boshqa viloyatlarga nisbatan kamligi bilan izohlanadi. Keltirilgan jadval ma'lumotlarini tahlil qilar ekanmiz, Toshkent shahri va Navoiy viloyatidan boshqa barcha respublikamiz hududlarida kambag'allikni qisqartirishdagi asosiy yechim – bandlik masalasi aynan tadbirkorlik faoliyati bilan amalga oshirilayotganligi ko'rinib turibdi. Xususan, Surxondaryo viloyatida boshqa viloyatlar kabi bandlikni ta'minlashda kichik tadbirkorlikning hissasi respublikadagi o'rtacha darajadan yuqori bo'lib, 2023-yilda viloyatimizdagi bandlikning 77,2 foizni tadbirkorlik faoliyati tashkil etmoqda. Respublikamiz miqyosida ro'y berayotgan tendensiya, tadbirkorlikning umumiy bandlikdagi ulushi qisman kamayganligi Surxondaryo viloyati misolida ham o'z aksini topmoqda, xususan bu ko'rsatkich 2017-yilda 80,9 foizni tashkil etgan bo'lsa 2023-yilga kelib yetti yilda 3,7 foizga kamaygan (1-rasm).

1-rasm. Kichik tadbirkorlikning jami bandlikdagi ulushi (foizda).

Yuqorida keltirilgan 2-rasmda viloyatimizda kichik tadbirkorlik subyektlarida band bo'lganlar soni keltirilgan bo'lib, tahlil etilayotgan so'ngi yetti yilda Surxondaryo viloyatida kichik tadbirkorlik subyektlarida yil hisobida 780 mingdan 815 mingtagacha fuqarolarimiz ishlaganlarini, aynan 2023-yilda oldingi yilga nisbatan 7 mingga oshgan, ya'ni 780,2 ming nafar kishi ish bilan ta'minlanganini ko'rishimiz mumkin (2-rasm).

2-rasm. Surxondaryo viloyatida kichik tadbirkorlik subyektlarida band bo'lganlar soni³.

Yuqorida keltirilgan statistik ma'lumotlar va ularning tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, kambag'allikni qisqartirish va bandlikni oshirish uchun kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish zarur. Shu sababli ham hukumat tomonidan aynan tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish masalasida bir qator ishlar amalga oshirilmoqda.

Jumladan, Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda yangi bosqichga o'tish masalalariga bag'ishlangan videoselektorda⁴ ta'kidlanganidek, 2019–2023–yillar tadbirkorlar soni 285 mingdan 590 mingtaga ko'paydi. Bu bitta tumanda 2,5 mingdan ortiq yoki bir mahallada 50 nafardan tadbirkorlar sinfi shakllandi degani. Shu bilan birgalikda, davlar rahbari aholi bandligini ta'minlash va malakali mutaxassislar tayyorlash samaradorligini oshirish maqsadida tadbirkorlikka yanada keng imkoniyatlar yaratish va moliyaviy rag'batlar taqdim etish zarurligini qayd etib, bu maqsadda 2023-yil 1-iyundan boshlab "20 ming tadbirkor – 500 ming malakali mutaxassis" dasturi amalga oshirilishi, dasturga 2023–2024–yillarda jami 1 milliard dollar ajratilganligi kabi amalga oshirilgan islohotlar hozirgi kunda mamlakatimizda tadbirkorlik faoliyatini yanada rivojlanishiga davlat tomonidan yaratilayotgan shart sharoitlar ko'lamini ko'rsatmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bozor iqtisodiyotining asoschilaridan biri A.Smitning "ko'rinmas qo'l" konsepsiyasida ta'riflanganidek tadbirkor foyda olishga intilib avvalo o'zini ish bilan band etadi, keyin esa yanada ko'proq foyda olish maqsadida, faoliyatini kengaytirishga harakat qiladi, bu esa yangi ishchi-xodimlarga talab paydo bo'lishi va boshqalarni ham ish bilan ta'minlashi, natijada davlatning asosiy ijtimoiy-iqtisodiy masalalaridan biri bandlik darajasi oshadi, pirovardida aholi daromadlari ko'payib kambag'allik qisqartirilishiga erishiladi. Ushbu holatlar ko'rsatib turibdiki, tadbirkorlik faoliyati ravnaqi uchun davlat tomonidan qulay shart-sharoitlar yaratilishi kambag'allikni qisqartirish va bandlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol ni o'ynaydi. Qaysi davlatda eng avvalo tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantiruvchi qulay huquqiy baza shakllantirilib amaliyotga joriy etilgan bo'lsa, tadbirkorlikka ko'maklashuvchi institutlar faoliyati tizimli ravishda yo'lga qo'yilgan bo'lsa o'sha davlatda tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishini kuzatishimiz mumkin.

Olib borilgan izlanishlarimizdan xulosa qilgan holda, kambag'allikni qisqartirish, ishsizlikni kamaytirish, aholi bandligini oshirish, qolaversa aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadlarni miqdorini oshirishni asos bo'luvchi tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish uchun bizning nazarimizda quyidagi ishlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

³ O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

⁴ <https://review.uz/oz/post/ozbekistonning-14-ta-tumanini-kambag'allikdan-chiqarish-uchun-kompleks-rivojlantirish-dasturini-ishlab-chiqiladi>

- Umumiy o'rta ta'limning yuqori 9–11-sinflarida iqtisodiy savodxonligini oshirish;
- Davlat tomonidan maqsadli ajratilayotgan moliyaviy resurslarning manzilli etib borishi va foydalanilishi mexanizmlarini ishlab chiqish hamda amaliyotga joriy etish;
- Tadbirkorlik faoliyatini ochish va yopish amaliyotini yanada soddalashtirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Д.М. Кейнс Общая теория занятости, процента и денег. М.: ЭКСМО, 2007. – 153 с.;
2. Й.Шумпетер Теория экономического развития (Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung). Изд. Директмедиа Паблишинг, 2008. 400 с.;
3. В.Ойкен Основные принципы экономической политики Прогресс, Универс 1995 г. 496 с.;
4. Debra L., E.Devid Global Health in the 21st Century: The Globalization of Disease and Wellness (International Studies Intensives) 1st Edition, Kindle Edition. 2015 – 282 p.;
5. Л.Абалкин, Б.Петров, А.Иванов Роль государства в становлении и регулировании рыночной экономики // Вопросы экономики. – 1997. № 6. С. 4.
6. Робинсон Дж. Введение в теорию занятости» (Introduction to the Theory of Employment, 1937
7. К.Абдурахманов, Н.Хусанов Управление человеческими ресурсами организации. Учебник. Изд. «Фан» Академии наук Республики Узбекистан, 2020 г.;
8. Sh.Xolmo'minov, R.Saidov Mehnat bozori iqtisodiyoti (o'quv qo'llanma) – T: TDIU, 2014. 312 b; Gafurov U. V. Kichik biznesni davlat tomonidan tartibga solishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish. Avtoreferat. iqt.fan.dok. T-2017. 30 b
9. Gafurov U. V. Kichik biznesni davlat tomonidan tartibga solishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish. Avtoreferat. iqt.fan.dok. T-2017. 30 b.;
10. World Bank. (2013). Jobs and Development: World Development Report 2013. Washington, DC: World Bank.
11. Acs, Z. J., & Szerb, L. (2007). Entrepreneurship, Economic Growth and Public Policy. Small Business Economics, 28(2–3), 109–122.
12. Nabi, G., & Liñán, F. (2013). Graduate Entrepreneurship in Pakistan and Spain: A Comparative Study on Entrepreneurial Intentions and Contextual Factors. Journal of Small Business and Enterprise Development, 20(3), 464–486.
13. Ergashev, B., & Shukurov, A. (2020). Entrepreneurship and Poverty Reduction in Uzbekistan: Empirical Evidence. Central Asian Economic Review, 15(1), 78–95.
14. Nurimbetov R. I., Akhmedova N. S. Small business as the main driver of the economy development of Uzbekistan // Multidiscipline Proceedings of Digital Fashion Conference. – 2021. – T. 1. – №. 1.
15. Amonov M.O. Tadbirkorlik faoliyatni davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish. Dissertatsiya i.f.f.d., - T., 2024. – 142 b.
16. <https://www.un.org/ru/global-issues/ending-poverty>.
17. O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi- <https://lex.uz>
18. <https://president.uz>
19. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi - <https://stat.uz>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
